

Muistatko murretta?

Vanhoissa murreteksteissä tulee vastaan joskus sanoja, joita ainakaan nuorempi polvi tuskin muistaa tai tuntee. Siksi on paikallaan järjestää tietokilpailu. Kaikkien kymmenen sanan muistajille on luvassa kirjapalkinnot. Sanat ovat seuraavat:

- 1) Kuka oli ruunan kummi?
- 2) Mikä oli lesnoin osuus talonpojan puuhankkinnoissa?
- 3) Milloin oli römpääaika?
- 4) Mitä merkitsi vierasjoukolle, kun talon emäntä polkaisi varpaille?
- 5) Kuinka monella tavalla säilytettiin lintuja myyntiä varten?
- 6) Mitkä olivat savuhirret?
- 7) Miksi eräästä teerilajista maksettiin kymmenkertainen hinta?
- 8) Mikä oli 'liitto'?
- 9) Mikä oli 'mieron pirtti'.
- 10) Kuinka parrasta huomattiin, että kauppa oli käynyt hyvin?

Vastaukset pitää lähettää tulevan tammikuun aikana osoitteeseen: Karjalan Sivistysseura, Luotsik. 9 D 10, 00160 Helsinki. Kuoreen merkintä "Murre sanat". Vastaukset ja voittajat julkaistaan Karjalan Heimossa n:o 1–2:1996.

Kuvatiedustelun tulos

KH:n edellisessä numerosajulkaisimme vanhan valokuvan ja kysyimme: Kuka tuntee näitä miehiä? Nyt asia on paljolti selvinnyt ja siitä kiitos tarkkaavaisille lukijoillemme.

Kokkolasta tuli puhelinoitto Aili Hyypältä ja kirje Elias Laineelta. Vaaleapukuinen mies keskellä (Kiannosta vas.) on heidän isänsä kauppias Mikko Laine, s. 1893 Vuokkiniemen Pirttilahdessa.

Kuhmolainen Anja Malinen tunnisti kuvasta johtaja Pauli Ripatin (oik. reunassa).

Toimitus sai lisäksi parikin vihjettä, että samankaltainen kuva on julkaistu kauppaneuvos Janne Rajamaan elämäkerrossa "Vienen prihan tie". Siitä selvisi, että kuvassa on lisäksi Probus Rahikainen (ed. oik.) sekä Janne Rajamaa (ed. toinen vas.)

Kaatuneiden suomalais-sotilaiden muistomerkki Uhtuan Kiskis-kukkuloille

Lokakuun lopulla pidettiin Uhtuan-Vuonnisen tien varressa Kiskis-kukkuloiden maastossa viime sotien aikana kaatuneiden suomalaisten sotilaiden muistomerkkin paljastustilaisuus.

Tilaisuudessa oli läsnä Suomussalmen virallinen valtuuskunta kunnanvaltuuston puheenjohtajan Pentti Seppäsen johdolla sekä veteraanijärjestöjen edustajat. Isäntien puolelta paikalla oli Kalevalan piirin piirihohtaja Oiva Mäkelä, varajohtaja Nina Stankevitskus sekä Kalevalan

sotaveteraanien ja sotainvalidien edustajat. Lyhyen hartausketken ja juhlapuheiden jälkeen muistomerkkin juurelle laskettiin seppeleet

Muistomerkkihanke sai alkunsa syksyllä vuosi sitten pidetyssä ystävyyskuntien veteraanien tapaamisessa. Hankkeen toteutti Suomussalmen kunta yhdessä veteraanijärjestöjen kanssa. Taiteilija Timo Oikarisen muotoilema muistomerkki koostuu kahdesta kivistä, joista toinen on muodoltaan sydän, toinen pallo.

MERKKIPÄIVIÄ

Niina Peiponen 90-vuotias

Kolme kansakoulunopettajaa: vas. Olga Louhimo, Klaudia Niikko ja Niina Louhimo.

Kun opettajapari Pekka ja Julia Lesonen olivat Uhtuan koulun opettajina, heille syntyi esikoisena tytär Niina 4.7.1905. Venäjän viranomaisten vainon kohteeksi jouduttuaan Lesosen perheen oli siirryttävä Suomen puolelle Känäselkään, jossa Pekka kuoli. Julia muutti lastensa Niinan, Olgan ja Jaakon kanssa Tohmajärven Petravaraan, jossa Julia toimi opettajana eläkkeelle saakka.

Lapset Niina, Olga ja Jaako menestyivät hyvin opinnoissaan ja valmistuivat kansakoulunopettajiksi. Niinalle ja Olgalle oli musiikki harrastuksista tärkein ja siinä he näyttivät taitonsa opettajina ollessaan.

Niina oli toiminut jo seminaarissa iltakuoron varajohtajana. Opettajauransa hän aloitti Salmin Räämälään, sitten viisi vuotta Metsäpirtissä, palasi takaisin Räämälässä ja oli osien takia evakoksi jääneenä useissa tilapäisissä opettajaviroissa.

Pisimmät ajat Niina oli opettajana Viinijärvellä ja Joensuuissa.

Miehensä maatalousteknikko Heikki Peiposen kuoltua v.1958 Niina jäi eläkepäiville ja muutti Kuopioon. Siellä hän osallistui salmilaisten seuratoimintaan, opetti Salmin murretta, perusti vanhusten naiskuoron, kokosi salmin murteella olevia ja itsensä soittamia lauluja "Ilduziloih" -nimiseen laulukirjaan. Niillä on rikastettu salmilaisten seuran ohjelmaa niin laulajien kuin kuulijoiden iloksi. – Niina ja Heikki Peiposen pojat Matti ja Pekka perheineen ovat menestyneet hyvin elämässään. Sukuseura Härkönen-Niikon vanhinta – Niina Peiposta – kiitämme korvaamattomasta ystävyyydestä meitä nuorempia kohtaan ja toivotamme hänelle monia armoikkaita vuosia

Serkkusi
SIMO HÄRKÖNEN

80-vuotta täytti 9.8.95 Kuhmossa Maria Ivanoff o.s. Bogdanoff.

Hän on syntynyt Vienan-Karjalassa Akonlahden Kuikkaniemellä, mistä vanhemmat Oksenie ja Prokko Bogdanoff pakenivat Suomeen v.1922 lapsineen ja asettuivat asumaan Kuhmoon. Täällä Maria kävi pakolaiskoulun ja avioitui Karjalan pakolaisen ent. laukku-

kauppiaan Kauro Ivanoffin kanssa. Ivanoffien perhe tuli Kiimasjärven Tervalahdesta.

Lapsia perheeseen siunaantui yhdeksän. Kauro oli alkuun metsähallituksen töissä, mutta sittemmin siirtyi Kontiolansalmen lossinkuljettajaksi. Asuntona heillä oli rannalla sijainnut entisen meijerin viljavarasto, ja siitäpä heitä kutsuttiinkin yleisesti Meijerin Majjaksi ja

Maria Ivanoff.

Meijerin Kalleksi. Vaikka tässä lossivahdin asunnossa oli vain kaksi huonetta ja omaa perhetä oli tuvan täydeltä, siinä heidän kotonaan sai yösijan moni perukan kulkija, kirkolle matkaa. Maija muistelee nauraen, että joskus oli nukkujia niin paljon, ettei emäntä päässyt aamuhetkellä keittiön hellan luokse kahvinkeittoon.

Jatkosodan aikaan Maijan Meijeristä tuli suorastaan Nukkela, kun emännät lähtivät perukoista kirkolle synnyttämään ja lossilla salmen yli tultuaan eivät ehtineet sen pitemmälle kuin Maijan Meijeriin.

Mummu Oksenie juoksi kirkolle kätilöä hakemaan ja monesti Maija oli itsekin kätilönä. Surullisin tapaus oli jatkosodan ajan nuori vaimo, joka synnytti ensimmäisen lapsensa Maijan Meijerissä ja siihen tuotiin sanoma, että mies on kaatunut rintamalla.

Myös Maijan elämään jatkosota toi surua, kun Teppovelin kaatui v. 1941 Rukajärvellä. Omista lapsistaan Maija on saattanut hautaan kaksi.

Toinen näistä tapauksista järkytti kaikkia Kuhmon karjalaisia, kun raskaana ollut Senja-tytär menehtyi autokolarissa vieden mukanaan hautaan vielä syntymättömät kaksosensa.

Suurin ilonaihe Maijan elämässä lienee, kun keuhkokuumeen KSS:n vuosikokousjuhlien aikaan Kajaanissa hänen Kauko-poikansa vihittiin papiksi ortodoksisessa kirkossa. Näin saatiin vihdoinkin Kainuuseen juuriltaan itäkarjalainen pappi, joka on pitänyt palveluksia myöskin rajan takana Karjalassa mm. Vuokkiniemessä ja Akonlahdessa. Kutsuja on tullut lisääkin, siellä odotetaan Lietomassa ja Rukajärvellä omakielistä Kauko-pappia.

Maijan syntymäpäiväliturgian toimittikin Kuhmon kirkossa oma poika Kauko, sitten käytiin haudoilla ja juhlimista jatkettiin Maijan kotona. – AM.

Rakennusmestari Paavo L o h j a m a täytti 25.10.1995 Helsingissä 75 vuotta. Hän on syntynyt Suojärven Jehkilässä. Suku tunnetaan esi-isänsä mukaan, aina 1600-luvulta lähtien. Vuoroin paikkakuntalaisille he olivat Turhasia ja vuoroin Vaskasia.

Paavo kuului siihen sukupolveen, jonka nuoruus kului sodissa ja opiskelu siirtyi rauhavuosiin.

Perinteen vaaliminen on aina ollut Paavolle tärkeä. Jo poikana hän lähti kiertämään kylissä ja keräämään karjalaisia sanapolvia. Ne hän lähetti Suomalaisen kirjallisuuden Seuralle. SKS julkaisi Paavon keräämään aineistoa kirjassaan "Karjalaisia Sanapolvia". – KP.

Kauppatieteiden maisteri Panu H a a p a l a Espoosta täytti 60 v 5.11.1995. Avoimien ovien iltapäivää vietettiin 6.11.1995 Katajanokan Kasinolla. Panu Haapalan isovanhemmat Potaf ja Maria (o.s. Lasareff) Haapala (ent. Afanasjeff) ja isä Janne Haapala (ent. Afanasjeff) olivat lähtöisin Uhtualta. Isoisä toimi laukukauppiaana pääasiassa Suomen puolella. Hän joutui pakenemaan ensin, ja perhe tuli myöhemmin, v.1922, Suomeen. He asettuivat Kittilän Alakylään, ja heillä oli liike sekä Kittilän Alakylässä että Kittilän Tepsassa. Isänpuoleiset varhaisemmat sukujuuret ulottuvat todennäköisesti Kempeleeseen. Perheen sukunimenä olisi tuolloin ollut Ohvokainen tai Ohukainen. Isoäidin suku on Röhöstä.

Panu Haapala.

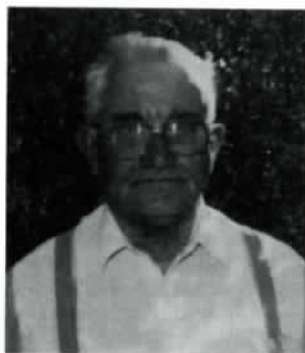
Panu Haapala on syntynyt Rovaniemellä ja kirjoittanut ylioppilaaksi Kittilän yhteislyseosta. Hän on suorittanut ekonomin tutkinnon ja kauppatieteiden kandidaatin tutkinnon Helsingin Kauppakorkeakoulussa. Hän on työskennellyt

vuodesta 1973 lähtien Valtionrautateilla. Ensin hän toimi talousjohtajana, myöhemmin liikenneylivohtajana, ja nykyisin hän on VR-Yhtymä Oy:n varapääjohtaja vastuualueenaan kansainväliset asiat ja erityisesti Venäjän liikenne. Aikaisemmin hän on työskennellyt Osuuskassojen keskusliitossa, Pelastakaa Lapset ry:ssä, Markkinointiinstituutissa ja Suomen Gallup Oy:ssä.

Panu Haapala on ollut paljon mukana yhdistystoiminnassa, ja nykyisin hän toimii mm. Uhtuan seudun perinneseuran varapuheenjohtajana. Isän ja isovanhempien synnyinseutu on lähellä sydäntä, ja hän käy usein, myös ystävien ja liiketuttavien kanssa, Uhtualla. Harrastuksiin kuuluvat mm. hiihtäminen ja kalastus.

Panu Haapala toivoi, että hänen syntymäpäiväänsä liittyvät huomionosoitukset kohdistettaisiin Karjalan Sivistysseuralle Uhtuan henkisen ja aineellisen kulttuurin tukemiseksi. Huomionosoituksista kertyi varoja runsaat 100 000 mk. Lehtemme välityksellä Panu Haapala haluaa kiittää kaikkia, jotka muistivat häntä hänen syntymäpäivänään.

Eläkkeellä oleva maanmittausteknikko Mikko A l a n k o täytti 70 vuotta 16.11.-95 Nummella. Hän syntyi Suomusjärvellä, sukujuuriltaan vienan karjalaiseen kauppiasperheeseen.

Mikko Alanko.

Mikon vanhemmat olivat Oskari Alanko (ent. Ohvo Tarasoff), syntynyt 14.01.1891 Kiestingissä, kuollut 12.12.-65 Lohjan mlk:ssa ja Jenny (ent. Eudokia Lasareff), syntynyt 06.08.1895 Röhössä, kuollut 14.02.1979 Helsingissä.

Mikko Alangon vanhemmat Jenny ja Oskari solmivat avioliiton 14.03.1917 ja heille syntyi tässä avioliitossa kaikkiaan seitsemän lasta. Perheen tieto-

jen mukaan Simo ja Valle syntyivät Vienassa, jossa he jo lapsina kuolivat isorokkoon. Heidät haudattiin Vienan multiin, ennen vanhempien siirtymistä Suomeen.

Mikon isä, Oskari Alanko toimi jo Vienassa ollessaan kulkukauppiaana ja harjoitti tätä ammattia aina siihen saakka, kunnes he asettuivat Länsi-Uudellemaalle ja perustivat Nummen kunnan Tavolan kylään, kotinsa yhteyteen, kauppalikkeen.

Tavaravaliokoima laajeni vuosien aikana merkittävästi ja kauppalikke vakiinnutti asemansa, laajemmankin alueen, hyvin palvelevana, ystävällisen kauppiain ja hänen puolisonsa yhdessä hoitamana yrityksenä. Yritystoiminta jatkui 60-luvun lopulle saakka, jolloin Mikko Alangon vanhemmat jäivät eläkkeelle.

Mikon vanhemmat hoitivat kauppaansa, kasvattivat ja kouluttivat lapsiaan. Sen ajan tyyppillisiä luokka- ja synnyntaustataiteluiltaakaan lapset eivät voineet täysin välttyä. Vanhemmat tukivat ja ohjasivat lapsiaan oikeille, läpi elämän kantaneille, harrastuksille ja elämänarvoille. Niin myös Mikko, joka nuorena harrasti menestyksekkäästi urheilua; talvisin hiihtoa ja kesäisin juoksua, juosten maraton-pituisia matkoja.

Mikko kävi Nurmijärvellä oppikoulua, josta hän 17-vuotiaana nuorena joutui vuonna 1942 suorittamaan asepalvelusta, osallistuen aluksi Tuulosjoen suunnalla Suomen Karjalassa käytyihin torjuntataisteluihin. Myöhemmin hänet siirrettiin Kilpisjärvelle sekä Karesuvantoon saksalaisia vastaan taisteluihin, joita käytiin yli -50°C talvipakkasissa.

Sota-ajan päätyttyä Mikko valmistui maanmittausteknikoksi ja harjoitti ammattia Helsingissä.

Mikon poikamiehenä elettyjen vuosien harrastuksiin on kuulunut postimerkkeily ja tulitikkuetkettien keräily. Lisäksi hän on matkustellut paljon Suomen Lapissa ja Pohjois-Norjassa, josta on jäänyt mieluisat muistot, erityisesti Jäämeren rannat ja Tenojoki.

Mikko Alanko asuu Nummi-Pusulan Nummella, Niilonpirtin pihapiirissä olevassa Vanhustentalossa, jossa hän viettää eläkevuosiaan, toimien senioripiireissä aktiivisena osallistujana.

TUONILMAISIIN OVAT SIIRTYNEET

Helsingissä kuoli 19.9.-95 Veikko Pöyhönen. Hän oli syntynyt Suojärven Kotajärvellä 12.9.1931.

Veikon rakkaimpana työnä oli toiminta Helsingin seudun karjalaisten omistamassa kesäkodissa Jollaksessa. Siellä hän järjesti talkoita, urakoi itse remonttitehtäviä ja viimeiset neljä vuotta toimi kesäkodin hoitokunnan puheenjohtajana.

Veikko haudattiin ortodoksisin menoin Honkanummelle. Siunauksen toimitti suojärve-

läinen rovasti Juhani Härkin. - KP.

Helsingissä kuoli 6.11.1995 Martta Viola Ahia. Hän oli syntynyt 13.2.1910 ja oli V.A. Ahtian ja hänen vaimonsa Irene Trofimovin nuorin tytär. Martta haudattiin Honkanummen hautausmaalle. Sinne on myös haudattu isänsäkin. Äiti Irene vuorostaan lepää Helsingin ortodoksisella hautausmaalla ja osa Martan sukulaisia Kanadassa. - KP.

Kostamuksen historiaa 1700-luvulta lähtien

Tuhansille suomalaisille eri yhteyksistä tuttu Kostamuksen vuoriteollisuuskombinaatti ja sen vireen kasvanut kaupunki ovat saaneet historiansa. Kostamus oli aikanaan Suomen itäviennin suurin projekti ja nykyisin se on kymmenien tuhansien matkailijoiden portti Kalevalan laulumaille ja kauemmaksikin.

Teos on koottu laajan arkistoinnin pohjalta ja lisäksi siinä on käytetty materiaalina lehtikirjoituksia sekä Kontokin-Kostamuksen alueella eläneiden ja vaikuttaneiden ihmisten muistelmia. Kirjoittajien joukossa on myös suomalaisia, mm. Pentti Luoma, Jussi Melkas ja Eino Siuruainen.

Kirjassa on kuusi lukua. Ensimmäisessä niistä on läpileikkaus Kostamuksen ja Kontokin kylien elämästä ja vaiheista vuodesta 1793 alkaen. Mukana on molempien kylien asukasluetteloita v:sta 1793 lähtien sekä runsaasti vanhaa asiakirja-ainesta.

Toinen luku on omistettu Kostamuksen rautamalmiesiintymän tutkimiselle. Kolmas luku käsittää vuodet 1973-85 eli Kostamuksen rakennusvaiheen, kombinaatin ja kaupungin syntymisen. Neljännessä

luvussa seurataan Kostamuksen kehitystä vuosina 1986-93, viides sisältää aikaista, mm. kirjailija Jaakko Rugojevin, Finnstroi Oy:n johtajan vuorineuvos Kauko Rastaan sekä ministeri Viktor Sijaminin muisteluksia. Kuudennessä luvussa annetaan monipuolista numero- ja tilastotietoa kombinaatin ja kaupungin kehityksestä.

Kostamuksen historia ei ole paikallishistoria sanan tavantomaisessa merkityksessä. Se on alaotsikkonsa mukaisesti asiakirja- ja aineskokoelma. Teoksessa on runsaasti taulukoita, jonkin verran kuvia, selkeä lähde- ja lyhenneluettelo. Teos on venäjänkielinen.

• Olga Iljuhina ym: *Istori ja Kostamuksi. Dokumenti i materiali.* 367 sivua. Petroskoi 1994.

NIIRALA-VÄRTSILÄ

Niiralan-Värtsilän rajanylityspaikka kaakkoisrajalla avattiin kansainväliselle liikenteelle (myös kolmannen maan kansalaisille) joulukuun alussa. Asia on ollut vireillä jo vuosia ja etenkin sen jälkeen, kun molemmille puolille rajaa saatiin uudet, ajanmukaiset toimitilat.

Suojärven Pitäjässeura kunnosti Kuikkaniemen sankarihautausmaan

Suojärven Kuikkaniemen sankarivainajien hautausmaa on saanut menneen syksyn aikana kauniin, valkoiseksi maalatun laiaita-aidan Samalla kolme vuotta sitten paljastettuun muistokiveen kiinnitettiin metalliristi. Hankkeen kustannukset olivat 13 000 markkaa ja siihen saatiin Opetusministeriöltä avustusta 10 000 markkaa.

Hankkeen puuhämiehenä oli Suojärven Pitäjässeuran varapuheenjohtaja Eero Kainulainen Lieksasta. Hän valmisti lautelementit ja ne kuljetettiin peräkärryllä Suojärvelle.

Kuikkaniemen sankarivainajien hautausmaalle haudattiin aikoinaan 121 sankarivainajaa. Myöhemmin jatkosodan aikana sinne haudattiin muualta, lähinnä Värtsilästä siirrettyjä sankarivainajaa. Alunperin haudoille pystytettiin vaatimattomat puuristit, joista hautausmaan raivauksen yhteydessä löytyi lahonneita jäännöksiä.

Aidan pystytyksen yhteydessä raivattiin lisää aluetta, jolloin eräs leppä havaittiin erikoiseksi luonnonoikukseksi; yksi puuristeistä oli jäänyt kokonaan kasvavan puun sisälle. Lähemmin tarkasteltaessa ilmeni, että kaksi leppää oli kasvanut yhteen ja puuristi oli puserunut niiden väliin. Lattiapontista valmistettu puuristi oli säilynyt leppän sisällä lahoamattomana.

Suojärven Pitäjässeuralla on suunnitelmassa jatkaa hautausmaiden kunnostamista. Seuravana ovat ohjelmassa Annantehtaan, Varpakylän ja Kuikkaniemen-Leppäniemen hautausmaiden kunnostus sekä matkamiehen ristin pystyttäminen Salonkylän tsasounan paikalle.

Suojärven ev.lut. kirkon paikalle on pari vuotta sitten pystytetty muistomerkki ja kolmen ort. kirkon paikalle matkamiehen risti. Hyrsyläläiset ja kaitajärväläiset ovat myös kunnostaneet kylliensä vanhat kalmistot.

PAAVO HARAKKA

Suojärven Kuikkaniemen sankarihautausmaan kunnostustöissä olivat mukana (vas.) Eero Kainulainen, Aleks. Johannes, Reino ja Tomi Aleksinpoika Karhu sekä Nestor Norppa, joka otti valokuvan.

KARJALAN SIVISTYSSEURA

VKL 1906-1996

